

**TRYBUNAŁ
KONSTYTUCYJNY
NA STRAŻY WARTOŚCI
KONSTYTUCYJNYCH
1986–2016**

**redakcja naukowa
Ryszard Piotrowski, Andrzej Szmyt**

MONOGRAFIE

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY NA STRAŻY WARTOŚCI KONSTYTUCYJNYCH 1986–2016

redakcja naukowa
Ryszard Piotrowski, Andrzej Szmyt

Jerzy Ciapała, Leon Kieres, Teresa Liszcz
Wojciech Łączkowski, Ewa Łętowska
Tomasz Pietrzykowski, Ryszard Piotrowski
Andrzej Szmyt, Maciej Szpunar, Mirosław Wyrzykowski

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Recenzent
Prof. dr hab. Mariusz Jabłoński

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Elżbieta Lipińska

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

The logo for 'prawolubni' features the word in a stylized, lowercase font with a small heart above the 'i'. Below the text is a decorative wavy line.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2017

ISBN 978-83-8124-529-6
ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
<i>Andrzej Szmyt</i> Geneza sądownictwa konstytucyjnego w Polsce	13
<i>Wojciech Łączkowski</i> Trybunał Konstytucyjny jako współtwórca katalogu praw podstawowych u zarania transformacji	39
<i>Maciej Szpunar</i> Polska w Europie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego	45
<i>Leon Kieres</i> Trybunał Konstytucyjny na straży samorządowej Rzeczypospolitej	55
<i>Ewa Łętowska</i> Własność jako wartość konstytucyjna	83
<i>Ryszard Piotrowski</i> Trybunał Konstytucyjny na straży wolnych wyborów i podstaw demokracji	93
<i>Tomasz Pietrzykowski</i> Trybunał Konstytucyjny na straży rządów prawa w systemie trójpodziału władzy	109

Jerzy Ciapała

Trybunał Konstytucyjny na straży gospodarki rynkowej 119

Teresa Liszcz

Wolność od ubóstwa w orzecznictwie Trybunału

Konstytucyjnego 145

Mirosław Wyrzykowski

Wolność obywatela od strachu przed własnym państwem 177

WPROWADZENIE

W dniu 17.10.2016 r. w reprezentacyjnej sali Dworu Artusa w Gdańsku odbyła się – z okazji jubileuszu 30-lecia polskiego Trybunału Konstytucyjnego – konferencja naukowa „Trybunał Konstytucyjny na straży wartości konstytucyjnych”.

Konferencja gdańska swą genezą związana była ze zmianą wcześniejszej koncepcji zorganizowania obchodów jubileuszu w Warszawie w formule praktykowanej przez inne państwa przy podobnych okazjach. Uroczystości jubileuszowe sądów konstytucyjnych przybierają zwykle formę międzynarodowych konferencji; w omawianym przypadku wśród uczestników uroczystości mieli się znaleźć przedstawiciele władz Rzeczypospolitej Polskiej, właściwych organów Unii Europejskiej, polskich środowisk prawniczych i akademickich oraz przedstawiciele zagranicznych sądów, które gościły reprezentanta polskiego Trybunału Konstytucyjnego podczas obchodów własnych jubileuszy. Zakładano więc uroczyste otwarcie obchodów na Zamku Królewskim z udziałem najwyższych władz państwowych oraz dwudniową konferencję naukową „Sądy konstytucyjne – między ochroną wolności a bezpieczeństwem”, której tematyka byłaby szczególnie aktualna w kontekście wydarzeń na świecie. Planowane uroczystości miały wyeksponować pozycję i dorobek polskiego Trybunału Konstytucyjnego na tle innych sądów europejskich oraz trybunałów międzynarodowych. W założeniu odnotowanie 30-lecia działalności orzeczniczej polskiego Trybunału Konstytucyjnego miało być ważnym elementem upamiętnienia zapoczątkowanych w Polsce przemian ustrojowych oraz ożywienia na forum europejskim pamięci o doniosłej roli Polski w obaleniu komunizmu w Europie. Z pewnością wspomniana konferencja służyłaby też przypomnieniu najdłuższego

w Europie Środkowo-Wschodniej dorobku orzeczniczego polskiego Trybunału Konstytucyjnego, do którego odwołują się sądy konstytucyjne innych państw. Termin wspomnianej konferencji nawiązywał do daty 28.05.1986 r., kiedy to zapadło pierwsze, historyczne orzeczenie o niezgodności badanych przepisów z Konstytucją (U 1/86).

W związku jednak z opublikowaniem ustawy budżetowej z 25.02.2016 r. (Dz.U. poz. 278) na rok 2016, w której Sejm znacząco ograniczył – w sytuacji związanej z Trybunałem Konstytucyjnym w ramach rysującego się kryzysu konstytucyjnego w relacjach z parlamentarną większością i rządem – budżet Trybunału Konstytucyjnego, okazało się niemożliwe zorganizowanie obchodów, w tym międzynarodowej konferencji, zgodnie z tradycyjnie utrwalonymi standardami. W tej sytuacji Prezydent Miasta Gdańska – określanego mianem Miasta Wolności i Solidarności – zaprosił, w liście skierowanym na ręce Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, do zorganizowania jubileuszu Trybunału Konstytucyjnego w Gdańsku, oferując przy tym pomoc w przygotowaniu obchodów. Przypomniawszy również Gdańsk jako miasto, w którym podczas I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” 7.10.1981 r. podjęta została uchwała, w której postulowano „powołanie niezależnego Trybunału Konstytucyjnego (albo też odpowiedniej Izby Sądu Najwyższego), którego zadaniem będzie orzekanie o zgodności ustaw z Konstytucją oraz zgodności aktów niższego rzędu z ustawami. Badaniu powinna podlegać również zgodność prawa wewnętrznego z ratyfikowanymi konwencjami i Międzynarodowymi Paktami Praw”. Jubileusz Trybunału Konstytucyjnego obchodzony w Gdańsku miał więc stanowić swoiste osadzenie go w przestrzeni historycznej, w miejscu symbolicznych narodzin demokracji w Polsce – szczególnie zobowiązanym do obrony demokratycznego dziedzictwa „Solidarności”. Wystosowane zaproszenie zostało przyjęte, a datę odbycia jubileuszowej konferencji ustalono na symboliczny dzień 17 października – dzień kolejnej rocznicy wejścia w życie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku. Istotny wymiar przybrało ustalenie tematyki konferencji – „Trybunał Konstytucyjny na straży wartości konstytucyjnych”.

Komitet Honorowy obchodów 30-lecia Trybunału Konstytucyjnego w Gdańsku, z głównym punktem programu w postaci przywołanej

konferencji, stanowili: prof. Andrzej Rzepliński – Prezes Trybunału Konstytucyjnego, Paweł Adamowicz – Prezydent Gdańska, Bogdan Borusewicz – wicemarszałek Senatu RP, Barbara Suchowska – Prezes Sądu Apelacyjnego w Katowicach, Waldemar Żurek – członek i rzecznik Krajowej Rady Sądownictwa, oraz prof. Andrzej Szmyt – Kierownik Katedry Prawa Konstytucyjnego i Instytucji Politycznych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Konferencja została zorganizowana przy wsparciu Fundacji Konrada Adenauera. Obecni w Gdańsku w przeddzień konferencji (16.10.2016 r.) jej uczestnicy mieli możliwość zwiedzenia powstającego Muzeum II Wojny Światowej oraz funkcjonującego Europejskiego Centrum Solidarności. W dniu samej konferencji naukowej odbyły się okolicznościowe konferencje prasowe prezydenta Gdańska i prezesa Trybunału Konstytucyjnego.

Konferencja naukowa miała w założeniu charakter krajowy. Wzięli w niej udział m.in. wicemarszałkowie Sejmu i Senatu RP, posłowie i senatorowie, samorządowcy, przedstawiciele samorządów – adwokackiego, radców prawnych, notariuszy, pracownicy wydziałów prawa, przedstawiciele środowisk prawniczych, a także sędziowie Trybunału Konstytucyjnego (również sędziowie w stanie spoczynku) oraz sądów powszechnych i sądów administracyjnych. W konferencji uczestniczyło też wąskie grono znamienitych gości zagranicznych, którzy przedstawili okolicznościowe wystąpienia. Byli to: prof. Koen Lenaerts – Prezes Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Gianni Buquicchio – Przewodniczący Komisji Weneckiej, Pavel Rychetský – Prezes Sądu Konstytucyjnego Republiki Czeskiej, Dainius Žalimas – Prezes Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, Aldis Lavins – Prezes Sądu Konstytucyjnego Republiki Łotewskiej, Alexandru Tanase – Prezes Sądu Konstytucyjnego Republiki Mołdawii, oraz Yurii Baulin – Prezes Sądu Konstytucyjnego Ukrainy. Konferencję otworzyły wystąpienia okolicznościowe Pawła Adamowicza – Prezydenta Miasta Gdańska, prof. Andrzeja Rzeplińskiego – Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, oraz prof. Małgorzaty Gersdorf – I Prezes Sądu Najwyższego. Uczestnicy konferencji wysłuchali w części wstępnej nagranych i wyświetlonych wystąpień nieobecnych: prof. Andrzeja Zolla – byłego Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, oraz prof. Marka Safjana – byłego Prezesa Trybunału Konstytucyjnego i aktualnie sędziego Trybunału Sprawiedliwości Unii

Europejskiej. Wystąpienia okolicznościowe poprzedziła impresja filmowa o Gdańsku. Korzystne wrażenie na uczestnikach konferencji wywarł szlachetny *entourage* – reprezentacyjna sala Dworu Artusa, stanowiącego oddział Muzeum Historycznego Miasta Gdańska i spełniającego funkcję obiektu recepcyjnego przy historycznym Trakcie Królewskim.

Moderatorem części merytorycznej konferencji był prof. Jerzy Zajadło – Kierownik Katedry Teorii i Filozofii Państwa i Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Referentami byli przedstawiciele świata nauki prawa i sędziowie w stanie spoczynku Trybunału Konstytucyjnego (z jednym wyjątkiem – sprawującego funkcję sędziego Leona Kieresa, a to z racji roli w zakresie reformy samorządu terytorialnego). W części I konferencji referaty przedstawili: prof. Andrzej Szmyt (Uniwersytet Gdański) – *Geneza sądownictwa konstytucyjnego w Polsce*, prof. Wojciech Łączkowski (sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku) – *Trybunał Konstytucyjny jako współtwórca katalogu praw podstawowych u zarania transformacji*, prof. Maciej Szpunar (Rzecznik Generalny Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej) – *Polska w Europie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, prof. Leon Kieres (sędzia Trybunału Konstytucyjnego) – *Trybunał Konstytucyjny na straży samorządowej Rzeczypospolitej*, prof. Ewa Łętowska (sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku) – *Własność jako wartość konstytucyjna*. W części II konferencji referaty zaprezentowali: dr hab. Ryszard Piotrowski (Uniwersytet Warszawski) – *Trybunał Konstytucyjny na straży wolnych wyborów i podstaw demokracji*, prof. Tomasz Pietrzykowski (Uniwersytet Śląski) – *Trybunał Konstytucyjny na straży rządów prawa w systemie trójpodziału władzy*, prof. Jerzy Ciapała (Uniwersytet Szczeciński) – *Trybunał Konstytucyjny na straży gospodarki rynkowej*, prof. Teresa Liszcz (sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku) – *Wolność od ubóstwa w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, prof. Mirosław Wyrzykowski (sędzia Trybunału Konstytucyjnego w stanie spoczynku) – *Wolność obywatela od strachu przed własnym państwem*. Problematyka ostatniego z wymienionych referatów była także przedmiotem otwartej (publicznej) dyskusji panelowej.

Niniejszy tom zawiera referaty wygłoszone na konferencji. Materiały konferencji są także publicznie dostępne w trzech częściach jako na-

granie wideo (www.youtube.com). Warto również nadmienić, że w ramach części wstępnej konferencji zaprezentowana została uczestnikom książka *Na straży państwa prawa. Trzydzieści lat orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego* pod red. Leszka Garlickiego, Marty Derlatki i Marcina Wiącka (Wolters Kluwer, Warszawa 2016), obejmująca analizę wybranych 30 najważniejszych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. W części książki „Od Redaktorów Naukowych” napisali oni, że gdy rozpoczynali przygotowywanie zbioru, wydawało się oczywiste, iż podsumować go będzie można optymistycznymi stwierdzeniami. Nie ulegało – ich zdaniem – wątpliwości, że po 30 latach działalności orzeczniczej Trybunał cieszyć się będzie należną mu pozycją wśród konstytucyjnych organów państwa, a jego orzecznictwo stało się „istotnym i wartościowym elementem praktyki konstytucyjnej w Trzeciej Rzeczypospolitej”. Konstatują jednak, że „w ciągu niecałego roku sytuacja uległa jednak dramatycznej zmianie, a przeświadczenie o stabilnej pozycji Trybunału okazało się w znacznej mierze iluzoryczne”. Choć nie tak wyobrażali sobie kontekst prezentowania tego zbioru, podkreślają, że „orzecznictwo konstytucyjne stanowi wartość o charakterze trwałym, uniwersalnym i wiążącym”. Jak piszą – „przedstawiając historię, ukazujemy też przyszłość, bo państwo demokratyczne nie może istnieć bez poszanowania zasady konstytucjonalizmu, podziału władz i niezależności sądu konstytucyjnego”.

Powyższe przesłanie stanowi kwintesencję gdańskich obchodów 30-lecia Trybunału Konstytucyjnego, ujętą w tytuł konferencji – „Trybunał Konstytucyjny na straży wartości konstytucyjnych”. Współgrają z tym przesłaniem gratulacje przesłane na ręce Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z okazji 30-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, w tym m.in. – publicznie dostępne – od Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prezesa Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku, Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Dyrektora Biura Rady Europy w Warszawie, Rady Miasta Krakowa.

Przedstawione na konferencji referaty odzwierciedlają to, co – zdaniem Autorów – jest szczególnie cenne w wielowymiarowym i wieloaspektowym dorobku Trybunału Konstytucyjnego. Chodzi mianowicie o rolę Trybunału Konstytucyjnego jako strażnika wartości konstytucyjnych

i praw człowieka, których respektowanie wyznacza granice władzy demokratycznej, a zarazem określa tożsamość demokratycznego państwa prawnego. Strzegąc granic suwerenności Narodu rozumianej jako wykonywanie władzy ograniczanej przez wartości, o których mowa we wstępie do Konstytucji RP, Trybunał tę suwerenność wyraża i potwierdza. Sądownictwo konstytucyjne czerpie swą legitymację i sens ustrojowy z właściwej demokracji konstytucyjnej zasady, w myśl której prawa człowieka nie są darem władzy sprawowanej przez większość, ale ich źródłem jest przyrodzona i niezbywalna godność człowieka. Dorobek orzeczniczy, którego syntezę wyrażają prezentowane opracowania, ilustruje związek między suwerennością Narodu i suwerennością Konstytucji i pozwala zrozumieć, że łamanie ustawy zasadniczej, w tym jej postanowień dotyczących Trybunału Konstytucyjnego, godzi w fundamenty suwerenności Narodu.

*Ryszard Piotrowski
Andrzej Szmyt*

Andrzej Szmyt

GENEZA SĄDOWNICTWA KONSTYTUCYJNEGO W POLSCE

1. Geneza jakiegokolwiek zjawiska to warunki i okoliczności jego powstania, ewentualnie także jego rozwoju¹. W pełni musi to dotyczyć także problematyki sądownictwa konstytucyjnego w Polsce. Zwykle też o danej problematyce można traktować zakresowo jak najwężej albo odwrotnie – uwzględniając jak najszerze konteksty. Jestem zwolennikiem postrzegania genezy sądownictwa konstytucyjnego w Polsce w jak najdłuższej perspektywie historycznej i z uwzględnieniem związanych z nim – choćby nawet odmiennych w charakterze – epizodów niestanowiących *sensu stricto* rozwiązań „sądowniczych” w omawianej materii. Takie spojrzenie daje pełniejszy obraz. Analiza tytułowego zagadnienia nie może przeto rozpoczynać się od ukazania okoliczności wprowadzenia w Polsce po raz pierwszy do porządku konstytucyjnego² w 1982 r. Trybunału Konstytucyjnego ani kończyć na ukazaniu pierwszej w tym zakresie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym z 1985 r.³

2. Problem zaktualizował się w Polsce wraz z odzyskaniem niepodległości po zaborach, a więc już u zarania II Rzeczypospolitej, kiedy przyszło budować konstytucyjne podstawy państwa. Wzorcem idei kontroli

¹ Leksykon PWN, Warszawa 1972, s. 353.

² Ustawa z 26.03.1982 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 11, poz. 83).

³ Ustawa z 29.04.1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470 ze zm.).

konstytucyjności mogło być wówczas – po pierwsze – ponad 100-letnie doświadczenie modelu amerykańskiego, od słynnego rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w sprawie *Marbury v. Madison* (1803 r.)⁴, którego istotą było uznanie, że skoro konstytucja jest „najwyższym prawem kraju”, to wszelkie inne akty muszą być z nią zgodne, a z istoty stosowania prawa wynika obowiązek sądu odmowy stosowania normy niższego rzędu, jeżeli sprzeciwia się ona normie wyższego rzędu, a więc i odmowy zastosowania ustawy sprzecznej z konstytucją⁵. Praktyka ta wytworzyła się w sytuacji milczenia amerykańskiej konstytucji z 1787 r. w kwestii instytucjonalnych mechanizmów jej ochrony.

Ujmując modelowo, w rozwiązaniu amerykańskim wskazujemy kilka węższych cech. Kontrola konstytucyjności jest przedmiotowo uniwersalna, obejmując badanie zgodności z konstytucją nie tylko ustaw, ale także wszystkich innych aktów normatywnych i działań urzędowych. Jest ona sprawowana w oparciu o ogólną, jednolitą procedurę funkcjonowania sądu, nie zaś szczególnie wyodrębnioną dla tego tylko celu. Ma charakter zdekoncentrowany w tym sensie, że ta kompetencja przysługuje każdemu sądowi. Jest konkretna w tym znaczeniu, że realizowana wyłącznie subsydiarnie w związku z rozpatrywaną przez sąd konkretną sprawą, gdy strona podniesie zarzut niekonstytucyjności jako ekscepcję procesową. Ma wreszcie charakter względny w tym sensie, że rozstrzygnięcie sądowe nie ma mocy ogólnej, gdyż obowiązuje jedynie *inter partes*. Norma prawna uznana przez sąd za niekonstytucyjną traktowana jest jako nieistniejąca i jest pomijana przy wydawaniu przez sąd orzeczenia w danej sprawie; nie zostaje ona natychmiast uchylona ze skutkiem *erga omnes*⁶.

3. Po drugie – u zarania II Rzeczypospolitej świadomość ustrojowa elit politycznych zdominowana była głównie ideami zaczerpniętymi z tradycji francuskiej III Republiki, w której nie było miejsca na system

⁴ Szerzej W. Szyszkowski, *Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych*, Warszawa 1969, s. 112 i n.

⁵ L. Garlicki, *Sądownictwo konstytucyjne w Europie Zachodniej*, Warszawa 1987, s. 22.

⁶ L. Garlicki, *Sądownictwo konstytucyjne...*, s. 23–24.

pozaparlamentarnej kontroli konstytucyjności ustaw. Ciężar klasycznych założeń francuskich co do stanowiska parlamentu jako najwyższego organu państwowego i zwierzchnictwa ustawy był zbyt przemożny. W tej wizji parlament sam był stróżem konstytucji, a „fakt uchwalenia ustawy rozumiano jako autorytatywne stwierdzenie jej konstytucyjności”⁷.

Nie może więc zbytnio dziwić „stwierdzenie niemal całkowitej nieobecności postulatu utworzenia Trybunału Konstytucyjnego w dyskusjach na forum Sejmu Ustawodawczego, jakie towarzyszyły pracom Komisji Konstytucyjnej tego Sejmu i poprzedziły uchwalenie Konstytucji w 1921 roku”⁸. Jak zauważa autor przytoczonego cytatu, odrębne sądownictwo konstytucyjne w Europie dopiero stawiało pierwsze kroki i nie były wówczas nawet znane żadne praktyczne efekty działalności świeżo powstałych trybunałów konstytucyjnych w Austrii (1920 r.) i Czechosłowacji (1921 r.). Inaczej mówiąc, „postulat tworzenia trybunałów konstytucyjnych nie tylko nie miał wówczas cech uniwersalności, ale może nawet sama idea tworzenia tak pomyślaných instytucji nie była jeszcze szerzej znana”⁹.

Rezultat w Konstytucji marcowej z 1921 r. był jasny. Po pierwsze – ustanowiono *explicite* zasadę nadrzędności Konstytucji (art. 38 – „Żadna ustawa nie może stać w sprzeczności z niniejszą Konstytucją ani naruszać jej postanowień”), jednocześnie jednak w tym zakresie pominięto jej instytucjonalną gwarancję; w art. 81 przewidziano, że „Sądy nie mają prawa badania ważności ustaw, należycie ogłoszonych”, aczkolwiek – dodajmy – otwierało to sądom drogę do badania aktów o niższej mocy. Konstrukcję tę powielala jednak po latach także Konstytucja kwietniowa z 1935 r. (art. 49 ust. 2 i art. 64 ust. 5), posługując się pojęciem aktów ustawodawczych obejmujących ustawy i dekrety Prezydenta Rzeczypospolitej.

⁷ L. Garlicki, *Sądownictwo konstytucyjne...*, s. 33.

⁸ A. Gwiżdż, *O Trybunale Konstytucyjnym w Drugiej Rzeczypospolitej* [w:] *Konstytucja i gwarancje jej przestrzegania. Księga pamiątkowa ku czci prof. Janiny Zakrzewskiej*, red. J. Trzeciński, A. Jankiewicz, Warszawa 1996, s. 68.

⁹ A. Gwiżdż, *O Trybunale Konstytucyjnym w Drugiej Rzeczypospolitej...*, s. 69.

W monografii przeanalizowano wybrane zagadnienia z okresu 30 lat funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego, a więc od rozpoczęcia jego działalności. Przedstawiono ewolucję rozwiązań ustrojowych kształtujących model funkcjonowania Trybunału, jego rolę jako strażnika ochrony wolności i praw konstytucyjnych, a także ustrojową pozycję Trybunału w polskim porządku prawnym i oddziaływanie jego orzecznictwa w kontekście integracji Polski w ramach Unii Europejskiej. Zwrócono uwagę na problematykę obecnych zagrożeń nie tylko w aspekcie respektowania zasad prawidłowej legislacji, lecz także poszanowania demokracji i zasadniczą rozbieżność między rozumieniem istoty współczesnego konstytucjonalizmu, rządów prawa, demokracji konstytucyjnej i praw człowieka przez większość parlamentarną a wszystkich pozostałych uczestników fundamentalnego sporu o konstytucyjny status Trybunału Konstytucyjnego.

Autorami książki są uznane autorytety prawnicze, konstytucjoniści, sędziowie Trybunału Konstytucyjnego.

„Chodzi mianowicie o rolę Trybunału Konstytucyjnego jako strażnika wartości konstytucyjnych i praw człowieka, których respektowanie wyznacza granice władzy demokratycznej, a zarazem określa tożsamość demokratycznego państwa prawnego. [...] Sądownictwo konstytucyjne czerpie swą legitymację i sens ustrojowy z właściwej demokracji konstytucyjnej zasady, w myśl której prawa człowieka nie są darem władzy sprawowanej przez większość, ale ich źródłem jest przyrodzona i niezbywalna godność człowieka”.

Z Wprowadzenia, Ryszard Piotrowski, Andrzej Szmty

Publikacja zawiera referaty wygłoszone na konferencji naukowej z okazji jubileuszu Trybunału Konstytucyjnego pt. TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY NA STRAŻY WARTOŚCI KONSTYTUCYJNYCH w dniu 17 października 2016 roku.

9788381245296 W01P01

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-8124-529-6

9 788381 245296

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 99 ZŁ (W TYM 5% VAT)